

13

D. D.
DISSERTATIO ACADEMICA,
DE
S P I R I T U
IN
GENERE,
QUAM,
Approbante Ampliss. Facult. Philosoph.
in Reg. Acad. Aboënsi
P RÆSIDE

Maxime Reverendo atque Amplissimo VIRO,

**D^N. M^{AG}. C A R O L O
M E S T E R T O N ,**

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico honorum Examini s̄istit,

F R I D E R I C U S J O H A N N E S Z W E I G B E R G ,
S A F A C U N D E N S I S .

Die 8. Maji, Anni MDCCLI.

Loco horisque solitis.

ABOÆ, Imprim. Direct. Reg. Acad. Aboëns. Officin.
JACOB MERCKELL.

Kongl. Maj:ts

Tro - Tienare

L:th

Håradshöfdinge

Mid öfvre Satacunda öfvre och nedre dels Håradet.

Wålborne

Serr CARL JOH.
JEGERSCHIOLD,

Min Höggunstige Gynnare.

Gydelige wedermålen / af gunst och välbewägen-
het / åro werckeligen de många vålgärningar /
med hvilka Herr Håradshöfdingen min kara
Moders hus / tid efter annan hugnat. I sanning
skulle jag ej åga et erkänsamt sinne / om jag enstikt alle-
nast beprisade desamma. Jag må då betiena mig af
et så lägligt tilfalle / som ödet mig nu skianckt / at i
huset bringa mit första Snilles Foster / och då tillika

den

den wördnad / jag för Herr Håradshöfdingen hys
ser / offenteligen betyga. Mit skal ui vara / at
med ouphörliga succningar utrötta Förflynen /
hon wille välsigna Herr Håradshöfdingen och des
Förnåma omvärdnad / med all lyckelighet / saint
i beständig hälsa uppehälla. Imedlertid upptagen Herr
Håradshöfdinge / detta som en pane / af den
wördnad / hwarmed jag öförantrad skal finnas

Wålborne Herr Håradshöfdingens

Min Höggunstige Gynnares /

Ödmjukle Tienare,

FRID. JOH. ZWEIGBERG.

VIRO Admodum Reverendo atque Praclarissimo,
Dn. Mag. JONÆ MART. FRIBERG,
PASTORI in Jomala longe meritissimo, PRÆPOSITO gra-
vissimo, ut antea PRÆCEPTORI sui fidelissimo, ita jam
FAUTORI pia mente colendo.

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo VIRO.
Dn. Mag. PETRO BERGIO,
PASTORI in Bircala meri-
tissimo.

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo VIRO,
Dn. Mag. GABRIELI HAKEMAN
PASTORI in Carislojo^a lau-
datissimo.

Perquam Reverendo atque Doctissimo VIRO,
Dn. ANDREÆ MENNANDER,
COMMINISTRO in Pälkäne optime
merito.

PATRONIS ET FAU

VEstra PATRONI & FAUTORES Optimi
revoco. Et ut animi mei indicium ali

Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo VIRO,
Dn. GUSTAVO ROTOVIO,
PASTORI in Palkäne laudatissimo.

Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo VIRO,
Dn. Mag. CAROLO HAX,
PASTORI in Vesilax dignissimo, FAUTORI
certissimo.

Percuam Reverendo atque Doctissimo VIRO,
Dn. HINDRICO INDRENIO,
SACELLANO & VICE - PASTORI in Bircala
vigilantissimo.

Percuam Reverendo atque Doctissimo VIRO,
Dn. JOHANNI EDENIO,
COMMINISTRO in Harju meritissimo.

TORIBUS OPTIMIS.

*in me collata favoris documenta in memoriam
quod gratitudinis extaret, primitias hæc,
qua-*

qualescumque in tesserae pia mentis; Vobis do
dedico & offero. Accipite igitur Fautores, mu-
nuscum hocce, gratiose & serena fronte. Meum
e diametro erit, DEUM I. O. M. summis de-
fatigare precibus, velit Vos omnigena felicitate
cumulare, & in longam annorum seriem salvos
sospitesque servare vovet

Admod. Reverend. Plur. & Perquam Reverend.
NOMINUM VESTRORUM

cultor observantissimus;
FRID. JOH. ZWEIGBERG.

I. N. J.

S. J.

Spiritus, cuius hisce pagellis existentia pro-
banda est, tum essentia generatim in ve-
stiganda, nobis omnis est substantia in-
corporea, id est omnis extensionis ex-
pers.

Dari hujusmodi spiritus, firmiter evincitur, si afferri quis possit actus, in nullam rei corporeæ potentiam cadens. Taliis nostro judicio autem est actus cogitandi, cuius, si quamvis rem materialem plane incapacem esse ostenderimus, abunde spirituum confirmanda est existentia. Hoc autem probatu facile erit, si attendamus, quid sit cogitatio? nimirum sui quædam perpetua sensatio, seu illa conscientia, qua aliquis se, omnesque suos actus sine intermissione animadverit.

§. II.

Quodlibet cogitans non nisi unum quid esse, experientia non solum cuiusvis interna, verum etiam ipsa cogitationis indoles ostendit.

Corpusculum quodlibet, ex particulis constat innumeris a se invicem realiter distinctis, quarum cum quilibet adhuc corpus cogitat, in qualibet atomo innumera esse cogititia, quorum quodlibet se distincta animadvertisit sensa-

tione , qua se a reliquis discernit. Cum igitur omne corpus, indefinitum habeat particularum numerum , omne autem cogitans numerum respuat ; sequitur nullum corpus esse cogitans.

§. III.

TRITUM quidem est, sed crebro tamen usu robur suum non amisit Cartesii argumentum , quod ex cogitationis & extensionis , diversis planejs ideis ducitur.

Attendamus qualis hæc sit diversitas , nimirum tanta , ut neque una idea alteram includat neque utræque tertiam aliquam , tanquam fundamentum commune præsupponant. Cumque non minus cogitatio quam extensio , substantiam , quæ primum sit proprietatis illius subjectum requirat. Quæstio hic sit : utrum illæ duæ proprietates in uno quodam subjecto concurrere possint ? an vero ita necessario diversa requirantur subjecta , ut non res extensa , simul possit esse cogitans , nec cogitans simul extensa ; utique manifestum est , prius esse negandum & affirmandum posterius , cumque proprietates unius eidemque subjecto convenient , necesse sit , ut aliquam interfice , habeant convenientiam , ita , ut vel una ex altera fluat , vel ambæ in tertia aliqua uniantur ; neutro autem modo cogitationis & extensionis attributa conciliari possunt.

§. IV.

COgitatio spiritus & extensio corporis , sunt harum substantiarum attributa constitutiva.

Ad attributum quod essentiam rei constituet, quæ conditiones requiruntur nimis: primo, ut sit necessarium, seu ita rei conveniens, ut tolli ex re ipsa nequeat, nisi simul tota res tollatur. Deinde, ut omnia rei ejusdem attributa, sive necessaria fuerint sive contingentia, primum illud tanquam fundamentum & rationem a priori supponant. His positis, manifestum est, extensionem ipsam corporis essentiam constituere. Primum enim extensio est attributum omni corpori, necessario conveniens, cum partibus omnibus sublati, necesse sit totum tolli. Deinde inter omnia corporis necessaria attributa extensionem esse primum & reliquorum omnium fontem, veluti ad oculum patet ex inductione omnium illarum proprietatum, quas in corpore vere deprehendimus.

§. V.

Nisi substantiae quædam immateriales adeoque spiritus essent, nec corpora quidem esse possent.

Corpus ad motum & quietem est indifferens; sed ita tamen, ut cum moveri & non moveri, motus & quies contradictione opponantur, nequeat utroque carere, alterutrum necessario requirens. Quod si igitur ad neutrum determinata est corporis natura, & necessarium tamen est, alter utrum adesse; utique sequitur nullum posse corpus esse vel existere, nisi simul fuerit causa quædam, illud ex statu illo indifferenti transferens, & vel a motu ad quietem, vel a quiete ad motum determinans. Causa hæc determinans, vel in ipso corpore vel extra corpus erit. In ipso corpore frustra queritur, quia hujusmodi determinatio libertatem, libertas intellectum & voluntatem, intellectus denique & voluntas cogitationem supponunt.

nunt. Cum igitur in nullum corpus cogitio cedat , nec determinatio illa ad motum & quietem in corpora cadere potest. Corpora cum denique certis motuum regulis sint adstricta, manifestum est eadem ad motum non a se ipsis determinari. Quicquid enim se ipsum determinat , id libere agit , nec regulam agendi nisi ab arbitrio suo præscriptam sequitur.

§. VI.

ESsentiam spiritus in cogitatione, vita vel conscientia sui ponimus.

Differunt hæc tria terminis modo , re ipsa autem idem sunt. Cogitationem vero intelligimus , non acceptam pro hoc vel illo actu & modo cogitandi , sed generatim & indeterminate sumtam , abstrahendo a singulis cogitandi modis & actibus. Quemadmodum enim corporis essentiam absolvit statuimus extensione, eo quod hocce attributum non solum ab omni corpore prorsus est inseparabile , verum etiam primum est attributum , quod cetera omnia corporis attributa supponunt. Ita propter eandem prorsus rationem spiritus essentiam in cogitatione collocamus , hac autem sublata , cetera omnia ad mentem pertinentia tolluntur.

§. VII.

Spiritus dum existit, actu semper cogitat.

Quod si mens aliquando actu non cogitet , menti cogitatio deerit , vel quia non potest vel quia non vult cogitare , at illud absconum est, sic enim facultas cogitandi menti ne quidem

20

dem inesset ; neque hoc dici potest , quia ipsum velle cogitandi quidem modus est . Frustra objicitur tempus , quo vel utero materno latuimus , vel somno capti sumus , mentem caruisse cogitationibus , memoriae enim defectus cognitionis defectum non infert . In somno nos ab omni cogitatione non destitui , abunde satis insomnia probant . Quod vero expergetaci , saepe nihil earum rerum , quae per somnum nobis oblatæ fuerunt , recordari possumus , id certe non probat , nulla plane fuisse insomnia ; cum vel vigilantibus , nobis innumera occurrant , quæ statim memoria excidunt .

§. VIII.

Esentiam eandem finiti omnes spiritus habent .

Essentiam DEI inter & reliquorum spirituum , tanta est distantia , quanta finitum inter & infinitum . Interim generalis ille spiritus conceptus , abstractione mentis nostræ formatus sola cogitatione absolvitur , etiam dum DEO tribuitur . Neque tamen ideo censendi sumus , indigne DEUM & res finitas in eandem classem detrudere . Satis enim ab his DEUM illimitata ejus perfectio distinguit , cum omnibus illis summis attributis , quæ hæc complectitur ,

§. IX.

Consequentia inter spiritus attributa , primo loco ejusdem immaterialitatem , seu simplicitatem

citatem ex cogitationis idea sponte fluentem ponimus.

Evidetum enim est nihil materiale & extensum posse cogitare. Immaterialitatem necessario comitabitur illocabilitas , cum id , quod inextensem est , nec spatum implere possit , nec vicinorum corporum superficie , quodam veluti limite , circumscribi , unde manifestum videtur , locum neque externum neque internum , spiritui ulli convenire.

§. X.

PEr recipiendi vis, seque determinandi , a quovis cogitante est inseparabilis , adeoque ipsi essentialis.

Cogitantem sine conscientia sui & eorum quæ sibi contingunt concipere non possumus. Ex eo quod se & sua percipiatur , non potest non determinandi facultas sequi. Qui enim percipit verum , & distinguit a falso , qui perceptione adsequitur bonum & distinguit a malo non potest destitui facultate verum & bonum sectandi , falsum & malum fugiendo. Utramque hanc facultatem DEO tribuimus, sed hacce cum explicatione , Passiva omnis finiti entis est perceptio, sed omnis passio DEO est indigna. In illo , singuli , tum percipienti , tum determinandi actus abessentia sunt distincti. In DEO autem Ente simplicissimo , nulla plane distinctio locum inventit , sed omnia DEI sunt ipse DEUS.

§. XI.

VArios in nobis quidem deprehendimus percipiendi

piendi modos , variosque sensus , vel externos
vel internos. Et licet determinationes nostræ
in se ejusdem generis sint , diversæ tamen sunt ,
quæ has plerumque præcedunt inclinationes , cum
aliis evidens cognitio , aliis vero motus corporei
cum obscuro quodam sensu conjuncti , tamquam
stimuli occasionem præbeant.

Hos inter perceptionis & inclinationis varios modos ,
illi tantam cum spiritui finito generatim considerato essen-
tialē cennexionem habent , qui nullos corporis motus ,
tamquam conditiones supponunt. Ceteri , utrum reliquis
spiritibus finitis solitariis convenient , nec ne , certe desi-
niri nequit. Occasione motus alicujus corporei , spiritus
solitarios neque percipere , neque inclinari manifestum qui-
dem est , cum illi nullum sibi habeant corpus adjunctum.
Nihil vero obstare videtur , quo minus in spiritibus soli-
tariis , jubente DEO omnipotente , sine commercio corporis ,
perceptiones & passiones existunt , iis prorsus similes , qui
in nobis , nonnisi sub conditione motus cuiusdam corporei
excitantur.

§. XII.

Ratiocinandi facultas , in qua perceptio , pa-
riter ac determinatio concurrunt , non
DEO

DEO spirituum Principi, adeoque nec omni spi-
ritui convenit.

Aliquid ignoti & obscuri ratiocinatio cum supponat,
utique a spiritu perfectissimo omnis lucis fonte aliena est
ratiocinandi facultas.

TANTUM.

